

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи. Бесіда третя // Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. – К.: Рад. шк., 1977. – Т.4. – С.471.
2. Чугайнова О.Г. Классификация исследовательских умений и этапы их формирования у будущих педагогов. Материалы научно-практической конференции VII Знаменские чтения “Актуальные проблемы образования и науки” СурГПУ, 2008. Режим доступа: <http://molod.eduhmao.ru/info/1/3692/>

Дягилева А.С.

ПОДГОТОВКА ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОЛЛЕКТИВА К РАЗВИТИЮ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ УМЕНИЙ СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖЕЙ

В статье рассматривается система подготовки педагогического коллектива к развитию исследовательских умений студентов. выделены основные этапы развития исследовательских умений, их содержание.

Ключевые слова: исследовательские умения, этапы развития исследовательских умений.

Diaghileva O.S

TRAIN TEACHING STAFF TO RESEARCH SKILLS DEVELOPMENT COLLEGE STUDENTS

In the article the system of training of teaching staff to develop research skills of students. Highlighting the main stages in the development of research skills, their content.

Key words: research skills, stages of development research.

УДК 37.013.77

Єлькіна В.В.

КОГНІТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ПРАКТИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається значення когнітивних компонентів у структурі практичної готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, когнітивний компонент, освіта, практична готовність, емпатія.

Проблема практичної готовності майбутніх педагогічних працівників до професійної діяльності – одна з центральних в теорії та практиці педагогічної та психологічної науки.

Дослідники, що аналізують сьогодні стан системи освіти, приходять до обґрунтованих висновків про кризовий стан підготовки педагогів. Симптоми цієї кризи виявляються в тому, що рівень підготовленості випускників вищих навчальних закладів не відповідає процесам, які відбуваються в нашій країні, і світовим стандартам. Практична професійна підготовка не орієнтована на якісні показники, нові принципи і технології навчання, спостерігається розрив між загальнокультурним і професійним компонентами в навчанні, що не забезпечує формування професійної культури педагога, його готовності до педагогічної творчості і співпраці з учнями [7, 11].

Проблема практичної готовності випускників до педагогічної діяльності особливо гостро стоїть у вузах, так як студенти-випускники повинні бути не тільки висококваліфікованими фахівцями у творчій сфері, але і педагогічно та психологічно грамотними вчителями-наставниками.

Метою даної статті є теоретичне обґрунтування когнітивного компонента практичної готовності до педагогічної діяльності. Для характеристики когнітивного компонента практичної готовності до педагогічної діяльності з теоретичних позицій слід, перш за все, розглянути різні підходи до трактування поняття “готовність” в педагогічній науці.

Педагогічному аналізу категорії “готовність” присвячені дослідження, в яких дане поняття розглядається як інтегративне утворення особистості, як системоутворююча установка до діяльності з позитивним результатом і прагненням до вирішення педагогічних завдань (Т.Б. Гершкович, М.Т. Громкова).

І.А. Зимова вважає, що готовність до діяльності в рамках освітнього простору передбачає суворе і системне оволодіння певними знаннями і вміннями, стійку переконаність людини, соціально-значиму спрямованість особистості [4, с. 53]. Готовність як здатність до ефективно виконуваної професійної діяльності досліджує і В.А. Сластенін. При цьому в структурі готовності вчений виділяє психічний, науково-теоретичний і практичний компоненти [8, с. 35]. В.А. Сластенін, досліджуючи поняття “готовність”, також відзначає, що воно є складним, багаторівневим, різноплановим особистісним утворенням людини; це та чи інша ступінь підготовленості та налаштованості духовних сил фахівця на вирішення поставлених завдань у відповідних умовах [8, с. 458-459]. Крім вищевикладених підходів, у педагогічній науці є праці, в яких готовність розглядається як особливий стан особистості. З цієї точки зору готовність досліджує К.М. Дугай-Новакова. На її думку, “готовність – це стан особистості, що активізує її діяльність і дає можливість приймати самостійні рішення” [3, с. 14]. Існують різні наукові підходи до структури готовності. Так, у дослідженнях Л.В. Кондрашева представлені наступні структурні компоненти готовності до діяльності: мотиваційний (професійні установки і інтереси), морально-орієнтований (ціннісні орієнтації, професійна етика), пізнавально-операційний (професійна спрямованість уваги, пам’яті), емоційно-вольової (вольові процеси, що забезпечують ефективність діяльності), ціннісний (самооцінка своєї діяльності) [5, с. 54]. А.І. Міщенко основними компонентами готовності вважає пізнавальний (розуміння завдань діяльності), мотиваційний (прагнення до діяльності, потреба успішно виконати обов’язки), вольовий (уміння управляти собою, зосередження вольових сил на виконанні завдань) і емоційний (почуття обов’язку і особиста відповідальність за кінцевий результат).

Таким чином, проаналізувавши вищевикладені підходи, можна зробити висновок, що в педагогічній теорії поняття “готовність” розглядається як особливий стан особистості (К.М. Дугай-Новакова), як наявність певних здібностей (В.А. Сластенін), як системоутворююча установка до діяльності з позитивним результатом і прагненням до вирішення педагогічних завдань (Т.Б. Гершкович, М.Т. Громкова). Найбільш репрезентативним, з точки зору психолого-педагогічного аналізу, є наступне визначення поняття “готовність”:

“Готовність – це складне, цілісне психічне утворення, що включає мотиваційно-потрібнісний компонент (бажання здійснити певну діяльність), когнітивний компонент (знання, навички та вміння, необхідні для вчинення дії) і діяльнісно-практичний компонент (практичне застосування навичок і вмінь)” [10, с. 39]. У контексті особистісно орієнтованої парадигми освіти автори даного визначення (А.В. Левченко, Є.В. Титов) розглядають готовність до діяльності як своєрідну освітню компетенцію, яка характеризується через знання, вміння, навички та досвід діяльності учня суб’єкта [10, с. 41].

Когнітивний компонент практичної готовності педагога включає зовнішні вміння – вміння педагогічно діяти, до яких відносяться вміння в області організаторської діяльності і комунікативні вміння. Організаторська діяльність педагога забезпечує включення окремих учнів і всього колективу в різні види діяльності. Особливе значення організаторська діяльність набуває у виховній роботі. А.С. Макаренко підкреслював, що педагогічна праця є, перш за все, робота організатора [6]. До уміння в області організаторської діяльності відносяться мобілізаційні, інформаційні, розвиваючі та орієнтаційні вміння.

Мобілізаційні вміння педагога спрямовані на привернення уваги учнів і розвиток у них стійких інтересів до навчання, праці, творчості; на формування потреби учнів у знаннях; на актуалізацію життєвого досвіду вихованців з метою формування у них творчого ставлення до навколишнього світу; на створення спеціальних ситуацій для прояву учнями моральних вчинків. Інформаційні вміння пов’язані не тільки з безпосереднім викладом навчальної інформації, але мають місце і в засобах її отримання. Це вміння і навички роботи з

друкованими та Інтернет-джерелами, вміння дидактично перетворювати знайдену інформацію, тобто інтерпретувати й адаптувати її до завдань навчання і виховання. Крім того, в процесі безпосереднього спілкування з учнями інформаційні вміння педагога виявляються у здатності ясно і чітко викладати навчальний матеріал, враховуючи специфіку предмета або навчального курсу, рівень підготовленості учнів, їх життєвий досвід і вік. Педагог, який володіє інформаційними вміннями, здатний логічно і дидактично правильно вибудувати розповідь, пояснення, бесіду, проблемний виклад якогось матеріалу; він вміє органічно поєднувати застосування індуктивного і дедуктивного шляхів викладу матеріалу, формулювати питання, застосовувати технічні засоби та наочні посібники, висловлювати думку з допомогою графіків, діаграм, схем, малюнків, оперативно діагностувати характер і рівень засвоєння учнями нового матеріалу з використанням різних методів; перебудовувати у разі необхідності план заняття або уроку і хід викладу матеріалу. Розвиваючі вміння передбачають здатність педагога визначити “зону найближчого розвитку” дитини, тобто розбіжність між рівнем актуального розвитку (він визначається ступенем складності завдань, що вирішуються дитиною самостійно) і рівнем потенційного розвитку (якого дитина може досягти, вирішуючи завдання під керівництвом дорослого і у співпраці з однолітками) [2]. Розвиваючі вміння допомагають педагогу створювати проблемні ситуації на занятті з метою розвитку пізнавальних здібностей учнів, з метою стимулювання їх пізнавальної активності і творчого мислення.

Орієнтаційні вміння спрямовані на формування морально-ціннісних установок учнів, їх наукового світогляду, позитивного ставлення до праці, стійкого інтересу до навчальної діяльності та науки, до виробництва і професійної діяльності. Розглянуті організаторські вміння педагога нерозривно пов'язані з його комунікативними вміннями, від яких залежить встановлення педагогічно доцільних взаємин з учнями, колегами, батьками вихованців. Одна з особливостей діяльності педагога полягає в тому, що рішення педагогічних завдань відбувається на тлі безперервно здійснюючого педагогічного спілкування. Таке спілкування – це система прийомів соціально-психологічної взаємодії, змістом якого є обмін інформацією, надання виховного впливу за допомогою комунікативних засобів. Комунікативні вміння педагога структурно можуть бути представлені як взаємозв'язок перцептивних умінь, умінь у сфері спілкування та педагогічної техніки.

Для характеристики перцептивних умінь слід звернутися до робіт А.А. Бодалева, в яких розкривається проблема сприйняття людини людиною. Перцептивні вміння, на думку вченого, проявляються педагогом на етапі вивчення особливостей іншого суб'єкта спілкування і його схильності до спілкування [1]. Ці вміння передбачають здатність розуміти інших людей: учнів, вчителів, батьків. Для ефективною реалізації цієї здатності необхідно, перш за все, знання ціннісних орієнтацій іншої людини, які знаходять вираження в його ідеалах, потребах і інтересах.

Сукупність перцептивних умінь може бути представлена наступними компонентами:

- сприйняття і адекватна інтерпретація інформації партнера по спілкуванню, одержувані в ході педагогічної взаємодії;
- здатність делікатно і тактовно проникати у внутрішній світ інших людей;
- вміння визначати стан людини, характер його переживань, його причетність чи непричетність до тих чи інших подій;
- здатність бачити головне в іншій людині, правильно визначати його ставлення до соціальних цінностей.

Інформація про учнів, отримана в результаті активізації перцептивних умінь, складає необхідну передумову для здійснення вчителем успішного педагогічного спілкування з учнями. Управління процесом спілкування в педагогічному процесі передбачає оволодіння педагогом вміннями розподіляти увагу учнів, підтримувати його стійкість, вибирати найбільш підходящий спосіб поведінки і спілкування, аналізувати вчинки вихованців, забезпечувати доброзичливу атмосферу в класі або групі, а також керувати ініціативою у спілкуванні.

Встановленню зворотного зв'язку в процесі спілкування допомагають емпатійні процеси, що виникають у ході взаємодії педагога та учнів. Емпатія з точки зору педагогіки – це “осягнення емоційного стану, проникнення в переживання іншої людини” [9, с. 568]. Емоційна зворотний зв'язок досягається через уміння за поведінкою учнів вловлювати загальний психологічний настрій класу або групи, відчувати зміни в емоційних станах учнів, їх бажання і готовність працювати, в їх загальному настрої.

Одним із засобів, що підвищує ефективність педагогічного спілкування, є педагогічна техніка, яка являє собою сукупність умінь і навичок, необхідних для стимулювання активності, як окремих учнів, так і колективу в цілому. Уміння педагогічної техніки – необхідна умова оволодіння технологією педагогічного спілкування. А.С. Макаренко відзначав, що він став справжнім майстром тільки тоді, коли навчився вимовляти фразу “йди сюди” з 15-20 різними відтінками інтонації. Це означає, що особливе місце серед умінь і навичок педагогічної техніки займає розвиток мови педагога як одного з найважливіших виховних засобів.

Крім розвитку мови, до умінь і навичок педагогічної техніки необхідно віднести здатність керувати своїм тілом, знімати м'язову напругу в процесі виконання педагогічних дій, регулювати свої психічні стани, володіти технікою інтонування для вираження різних почуттів та емоцій, розташовувати до себе співрозмовника, образно передавати інформацію.

Таким чином, уміння в області організаторської діяльності і комунікативні вміння нерозривно пов'язані між собою і являють собою єдиний комплекс. Сутність формування практичної готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності полягає в розвитку їх мобілізаційних, інформаційних, розвиваючих, орієнтаційних і комунікативних умінь, які допоможуть молодим викладачам і вчителям адаптуватися до умов трудової діяльності, здійснювати ефективну взаємодію з колегами, учнями та їх батьками на основі взаєморозуміння, взаємодопомоги і співпраці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бодальов А. А. Особистість і спілкування: Вибрані праці. – М.: Педагогіка, 1983. – 271 с.
2. Виготський Л.С. Зібрання творів: у 6 т. – М.: Політиздат, 1982. – Т.1: Проблема свідомості. – 1982. – 367 с.
3. Дугай-Новакова К.М. Формування професійної готовності студентів до педагогічної діяльності: Автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.08. – М., 1983. – 24 с.
4. Зимова І.А. Педагогічна психологія: підручник для вузів. – М.: Логос, 2002. – 384 с.
5. Кондрашова Л.В. Збірник педагогічних задач. – М.: Просвещение, 1987. – 142 с.
6. Макаренко А.С. Про виховання. – М.: Видавництво політичної літератури, 1990. – 416 с.
7. Маркова А.К. Психологія праці вчителя. – М., 1993. – С. 117-119.
8. Сластенін В.А. Каширін В.П. Психологія і педагогіка. – М.: Академія, 2001. – 480 с.
9. Супутник дослідника з педагогіки. Під загальною ред. А. М. Баскакова. – Челябінськ: ТОВ “Поліграф-Мастер”, 2008. – 600 с.
10. Титов Є.В. Формування готовності старшокласників до дослідницької діяльності в сфері екології // Педагогіка. – 2003. – № 9. – С. 39-45.
11. Якунін В.А. Контрасти сучасної педагогіки // Проблеми підвищення професіоналізму і продуктивності педагогічної діяльності. – Усть-Каменогорськ, 1990. – С. 131-132.

Елькина В.В.

КОГНИТИВНЫЙ КОМПОНЕНТ ПРАКТИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ К ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассматривается значение когнитивных компонентов в структуре практической готовности будущих педагогов к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, когнитивный компонент, образование, практическая готовность, эмпатия.

COGNITIVE COMPONENT OF PRACTICAL READINESS TO TEACHING

The article discusses the importance of cognitive components in the structure of practical preparedness of future teachers to the profession.

Key words: training, cognitive component, education, practical readiness, empathy.

УДК 378:004

Круглик В.С.

ВИПУСКНИЙ ПРОЕКТ ЯК ЗАВЕРШАЛЬНА ЧАСТИНА ПІДГОТОВКИ ПРОГРАМІСТІВ

Статтю присвячено особливостям виконання дипломних проектів на ІТ спеціальностях, як завершальної частини набуття та закріплення ключових ІТ компетенцій майбутніх програмістів.

Ключові слова: проект, дипломний проект, керування розробкою, ІТ компетенції.

Становлення України як самостійної держави є неможливим без стабільного економічного зростання. Важливою складовою економіки розвинутих країн є ІТ індустрія, розвиток якої здійснюється, в першу чергу, за рахунок досвідчених фахівців, які можуть конкурувати на світовому ринку з фахівцями з інших країн.

Якісна підготовка фахівців з ІТ спеціальностей є важливою задачею для вищої освіти України. Цьому питанню було приділено багато уваги у працях науковців, а саме: в галузі професійної підготовки фахівців (А.Т.Ашеров, Ю.К.Бабанський, Г.О.Балл, І.А.Зязюн, О.Я.Савченко, С.О.Сисоева, М.І.Шкіль і ін.); роботи в галузі інформатики і методології інформатики (О.М.Білоцерковський, В.Ю.Биков, І.Є.Булах, Є.П.Веліхов, В.М.Глушков, А.М.Гуржій, А.П.Єршов, М.І.Жалдак, С.С.Лавров, В.М.Монахов, Є.С.Полат, Ю.С.Рамський, В.Н.Редько, К.Л.Ющенко, Г.Є.Цейтлін і ін.); в галузі методики навчання інформатики (Н.В.Апатова, Л.І.Білоусова, А.Ф.Верлань, М.І.Жалдак, А.П.Єршов, В.Н.Касаткін, В.І.Клочко, Е.І.Кузнецов, О.А.Кузнецов, М.П.Лапчик, Н.В.Макарова, В.М.Монахов, Н.В.Морзе, Ю.С.Рамський, С.А.Раков, О.В.Співаковський, Ю.В.Триус і ін.); в галузі актуальних питань комп'ютеринга та підготовки інженерів-програмістів (П.Денінг, Д.Кнут, Т.Ю.Морозова, Н.Неграпонте, В.Л.Павлов, С.Паппер, В.І.Перекатов, М.О. Сідоров, В.О.Сухомлін, В.В.Сухомлін, А.А.Терехов, А.М.Терехов і ін.).

Дана стаття присвячена такому аспекту підготовки фахівців, як дипломна робота. Дипломна робота це одночасно кваліфікаційна, навчальна, виробнича робота. За допомогою дипломної роботи оцінюються професійні компетенції випускників, але студенти під час виконання набувають та закріплюють компетенції, які необхідні для подальшої професійної продуктивної діяльності.

Основним завданням статті є описати основні етапи та особливості виконання дипломних проектів на спеціальностях “Інформатика”, “Програмна інженерія”.

На кафедрі інформатики Херсонського державного університету дипломні роботи прийнято виконувати як програмні проекти, тобто результатом роботи є дослідження з певного питання та прототип програмного продукту. Виконання дипломного проекту має суттєве обмеження: мало часу (менше 10 місяців). Для великих по обсягу проектів це питання вирішується створенням проектної команди – кілька студентів працюють над різними аспектами проблеми, в результаті створюючи цілісний продукт.

Вибір теми роботи.

Тема повинна бути актуальною і, бажано, цікавою для студентів. У процесі виконання роботи студенти повинні максимально наблизитися до процесу виконання реального проекту. Таким чином, в проект повинні входити необхідність використання останніх